

جمهوری اسلامی ایران
اداره کل آموزش و پرورش شهر تهران
اداره آموزش و پرورش منطقه هفت تهران

ساعت امتحان: ۸ صبح
وقت امتحان: ۶۰ دقیقه
تاریخ امتحان: ۱۳۹۵/۱۰/۱۵
تعداد برگ سؤال: دو برگ

نام واحد آموزشی: دبیرستان غیر دولتی هاتف (دوره دوم)
نام و نام خانوادگی: پایه: چهارم
امتحان درس: ادبیات فارسی
نوبت امتحانی: دی ماه
رشته: ریاضی - تجربی
سال تحصیلی: ۹۶ - ۹۵
نام دبیر: آقای زمانی

الف) معنی ابیات و عبارات زیر را به نثر روان برگردانید. (۶نمره)
۱. تن ز جان و جان ز تن مستور نیست / لیک کس را دید جان دستور نیست

۲. شماریت با من بیاید گرفت / بدان تا جهان ماند اندر شگفت

۳. بگفتا گر به سر یابیش خشنود

۴. گویند روی سرخ توسعدی که زرد کرد / کسیر عشق در مسم افتادوزر شدم

۵. دی در گذار بود و نظر سوی ما نکرد

۶. تو کی دانی که لیلی چون نکویی است / کز چشمت همین بر زلف و رویی است

۷. کشیدند در کوی دل دادگان / میان دل و کام، دیوارها

۸. ز حال قلب جفا دیده ام میرس، میرس / چو ابراز غم دلدار / اشک ریزان شد

۹. شیخ بو عبدالله بشکست و با خویش رسید

پاسخ سؤالات در روی برگ سؤال نوشته شود، نیاز به پاسخ نامه سفید ندارد. ■

۱۰. هر عصب و فکر به منبع بی‌شائبه‌ی ایمان وصل بود که خوب و بد را به عنوان مشیت الهی می‌پذیرفت

(ب) خودآزمایی (۴ نمره)

۱۱. «لکه می‌دویدم» یعنی چه؟

۱۲. مفهوم جمله‌ی «این گمان در حق خویش برم، بهتر» چیست؟

۱۳. در رباعی زیر، میان «غم» در مصراع اول و چهارم چه تفاوت معنایی وجود دارد؟

اندر دل بی‌وفا غم و ماتم باد / آن را که وفا نیست ز عالم کم باد

دیدی که مرا هیچ کسی یاد نکرد / جز غم که هزار آفرین بر غم باد

۱۴. جمله مشهور «ان لم یکن لکم دین فکونوا احراراً فی دنیاکم» یعنی چی؟

۱۵. کلمه‌ی «بهار» را در بیت «ای خرم از فروغ رخت لاله‌زار عمر / باز آنکه ریخت بی‌گل رویت بهار عمر» توضیح دهید.

۱۶. در بیت «بگفتا گر خرامی در سرایش / بگفت اندازم این سر زبر پایش» کدام بخش حذف شده است؟

۱۷. امروزه به جای افعال زیر، چه معادل‌هایی به کار می‌رود؟

(ب) آواز داد:

(الف) بیرون گرفت:

۱۸. مصراع دوم بیت «ببارید چون ژاله ز ابر سیاه / کسی رانید بر زمین جایگاه» کدام بیت یا ضرب‌المثلی را به یاد می‌آورد؟

(پ) درک مطلب و مفهوم (۳ نمره)

۱۹. در مصراع «پرده‌هایش، پرده‌های ما درید» تفاوت معنایی پرده را بیان کنید.

۲۰. چرا شاعر می‌گوید: «به جمشید بر، تیره‌گون گشت روز/ همی کاست زو فر گیتی‌فروز»

۲۱. بیت «توسنی کردم ندانستم همی / کز کشیدن تنگتر گردد کمند» کدام خصوصیت عشق را نشان می‌دهد.

۲۲. منظور شیخ از عبارت «من این همه نیستم» چیست؟

۲۳. مفهوم «سرگرم باش» در مصراع «پیای بکش جام و سرگرم باش» چیست؟

۲۴. مفهوم «نبازند» در مصراع «نبازند هرگز به مردارها» چیست؟

ت) با توجه به متن، معنی دقیق هر یک از واژگان مشخص شده را بنویسید.

۲۵. دزد پردوی غنچه را باد یام :

۲۶. لیک کس را دید جان دستور نیست :

۲۷. میان خیمه‌ها در تهجد و نیایش فرو رفتند :

۲۸. سهل است چغزی و صعوه‌ای نیز بر روی آب می‌رود :

ث) آرایه‌های ادبی (۲نمره)

۲۹. تمام آرایه‌های بیت «بی عمر زنده‌ام من و این بس عجب مدار / روز فراق را که نهد در شمار عمر» را به دقت شرح دهید.

الف :

ب :

۳۰. درباره‌ی آرایه‌های بیت «به غنچه گوی که از روی خویش پرده فکن / که مرغ دل ز فراق رُخت پریشان شد» توضیح دهید.

ج) تاریخ ادبیات و درآمد دروس (هر مورد ۰.۲۵)

۳۱. نام نویسنده‌ی هر اثر را در مقابل آن بنویسید .

۳۱. شرح احوال و آثار رودکی :

۳۲. کشف‌المحجوب :

۳۳. بدایع‌الوقایع :

۳۴. الحیاء :

* پاسخ دهید :

۳۵. شروع شعر عاشقانه را باید قرن دانست و رشد و باروری آن را در تغزلات زیبای و

..... و رابعه بنت کعب، جستجو کرد . در قرن پنجم، تنزل در شعر کمال می‌یابد .

.....
 (چ) شعر حفظی

۳۶. همه تو بدانی / همه تو بپوشی

همه تو بکاهی / همه تو فزایی

۳۷. تا کی می صیوح و شکر خواب بامداد؟ /

۳۸. / من خویشتن اسیر کمند نظر شدم

دبیرستان هاتف

نام و نام خانوادگی:

آزمون / تمهین: ادب و فاضلی (ترم اول)

تاریخ: ۱۵ / ۱۰ / ۹۵

وقت: ۱۵ دقیقه

کلاس:

۱- معانی واژه‌های «ملحد، طرد، زمره، آبن، غوی» به ترتیب کدام است؟

(۱) زندیق، رد کردن، دسته، حوض کوچک، عاشق

(۲) دهری، راندن، جرگه، حوضچه‌ای از چینی یا آهن، همراه

(۳) بی‌دین، راندن، گروه، دریاچه، پریشان

(۴) بی‌دین، شکننده، گروه، حوضچه، بیراه

۲- معنی چند لغت در کمانک رویه‌روی آن نادرست است؟

درای (ضربه‌ی پتک)، عذار (چهره)، زغن (کلاغ)، خشمگین (دژم)، شرحه‌شرحه (پاره‌پاره)، ملهی (آلت لپه)، آماس (ورم)، پای‌مردان دیو (توجه‌کنندگان حکومت بیداد)، ناوک (نوعی تیر کوچک)، تهجد (تلاش کردن)

(۱) یک (۲) دو (۳) سه (۴) چهار

۳- در کدام گزینه معنای واژه‌ای نادرست آمده است؟

(۱) بی‌روزی (درویش)، درفش (پرچم)، هزار (بلبل)

(۲) خوالیگر (طباخ)، حور (زنان یا مردان سیاه چشم)، خرّه (فروغی ایزدی)

(۳) عصیبت (طرفداری)، پشت پای (روی پای)، پاک‌بازی (وارستگی)

(۴) زکی (پاک)، شمارگرفتن (حساب پس دادن)، درزه (شکاف)

۴- در متن زیر چند غلط املائی وجود دارد؟

«آن زندگانی که در فراغ دوستان گذرد، چه لذت توان یافت؟ آرامش نفس در دیدار برادران است و مشاورت ایشان در آن چه به صبر پیوندد و فراغ و رهایش را مضمّن باشد. وای به شخص درمانده به چنگال بلا، آفات بروی مجتمع و اوج و حسیظ آن یک‌سان که نشانند آتش فتنه بی‌مهابت شمشیر آبدار هایل و دشوار است.»

(۱) یک (۲) دو (۳) سه (۴) چهار

۵- در متن زیر چند غلط املائی وجود دارد؟

«هر که بر قوت ذات و زور نفس خویش اعتماد کند لاشک در مخاوف و مضایق افتد و هر که به غرور خصم فریفته شود به نزدیک اصحاب خرد از ارباب چهل و ظلال معدود گردد. عداوت‌های قدیم و حمیت‌های موروث به یک مجاملت و گفتار نغز ناچیز گردد و بنای مودت مستحکم شود و خردمند نه الفت دشمن فروگذارد و نه به وفای او ثقت افزایش و عاقبت‌اندیش التماس صلح و قربت دشمن را غنیمت پندارد.»

(۱) چهار (۲) سه (۳) دو (۴) یک

۶- در کدام گروه از واژه‌های داده شده غلط املائی وجود ندارد؟

(۱) نظیر فروزش صاعقه، حوضه‌ی عاطفی، پهنه‌ی موحش، دخمه‌ای مهیب

(۲) مناعت فطرت، منبع بی‌شاعیه‌ی ایمان، قصور در حسن، برگزار شدن صحنه

(۳) شکوه و درخشنده‌گی، بحران عصبی، توسنی و عصیان، طنین میدان کارزار

(۴) بیغوله و شاهراه، قرایح و علایق، پای تعدتی گذاردن، ظلم و شقاوت

۷- کدام گزینه درست بیان نشده است؟

(۱) مناجات سنایی، حبسیه‌ی سعود سعد و طنز عبید زاکانی و مرثیه‌ی بهار اگر چه در بدایت امر صورتی کاملاً فردی دارند، اما هر یک حامل پیام مهم اجتماعی هستند.

(۲) عمده‌ی نوشته‌های محمدرضا حکیمی در زمینه‌ی مسائل دینی و اعتقادی است و «ادبیات و تعهد در اسلام» از جمله آثار اوست.

(۳) حوادث قهرمانی - که به منزله‌ی تاریخ خیالی یک ملت است - زمینه‌ی ملّی حماسه را تشکیل می‌دهند.

(۴) آثار منشور و بلند انسانی و عرفانی چون منطلق‌الطیر عطار و مثنوی مولانا با بیانی تمثیلی صدرنشین آثار بزرگ جهان می‌شوند.

۸- در کدام گزینه به ترتیب اثری از «غلامحسین یوسفی، دکتر اسلامی‌ندوشن، ابوالسحاق نیشابوری، علامه طباطبایی» آمده است؟

(۱) شرح زندگانی من، فرار از مدرسه، سیره‌ی رسول‌الله، چهل حدیث

(۲) دانشگاه‌های من، آن روزها، قصص‌العلماء، المیزان

(۳) چشمه‌ی روشن، روزها، قصص‌الانبیاء، اصول فلسفه و روش رئالیسم

(۴) بارقه‌های شعر فارسی، شرح زندگانی من، سیرت رسول‌الله، الحیة

۹- پدیدآورنده‌ی چند اثر در مقابل آن نادرست ذکر شده است؟

اسرارالتوحید (ابوسعید ابوالخیر)، حیات یحیی (محمود دولت‌آبادی)، المنقذ من الضلال (امام محمد غزالی)، تذکرةالشعرا (دولت‌شاه سمرقندی)، بدایع‌الوقایع

(محمود واصفی)، کشف‌المحجوب (علی بن عثمان جلابی هجویری)، زندگانی علی بن الحسین (ع) (دکتر سیدجعفر شهیدی)، شرح احوال و آثار رودکی

(سعید نفیسی)

(۱) دو (۲) سه (۳) چهار (۴) یک

۱۰- ترتیب ابیات از جهت داشتن آرایه‌های «استعاره - متناقض‌نما - تشبیه - جناس - مجاز» کدام است؟

(الف) ای جان جهان مکن به جای من / آن بد که نکرده‌ام به جای تو

(ب) شاد باش ای عشق خوش‌سودای ما / ای طیب جمله علت‌های ما

(ج) محرم این هوش جز بی‌هوش نیست / مر زبان را مشتری جز گوش نیست

(د) بشنوید ای دوستان این داستان / خود حقیقت نقد حال ماست آن

(و) آتش عشق است کاندلر نی فتاد / جوشش عشق است کاندلر می فتاد

(۱) ب - و - ج - د - الف (۲) ب - ج - و - د - الف (۳) و - ج - ب - الف - د (۴) و - ب - ج - د - الف

۱۱- آرایه‌های بیت «شیرینی تبسم هر غنچه را مه‌رس / در شیر صبح، خنده‌ی گل‌ها شکر گذاشت» در کدام گزینه آمده است؟

- (۱) حس آمیزی، اغراق، تناقض، مراعات‌نظیر
(۲) تشبیه، استعاره، حس آمیزی، تناسب
(۳) تناسب، تضاد، کنایه، جناس
(۴) تشخیص، کنایه، مجاز، تضاد

۱۲- در کدام گزینه تشبیه بیش‌تری به کار رفته است؟

- (۱) عجب از دام غم‌ش گر بجهد مرغ دلی / این همه میل که با دانه‌ی خال‌ش دارند
(۲) تا به بستان ضمیرت گل معنی بشکفت / بلبلان از تو فرومانده چو بوتیمارند
(۳) ماهست رویت یا ملک، قندست لعلت یا نمک / بنمای پیکر تا فلک مهر از دوپیکر برکند
(۴) سلسله‌ی موی دوست، حلقه‌ی دام بلاست / هر که در این حلقه نیست فارغ از این ماجراست
۱۳- بیت «حسنت به ازل نظر چو در کارم کرد / بنمود جمال و عاشق زارم کرد» با کدام بیت قرابت مفهومی ندارد؟
(۱) کمال حسن تدبیرش چنان آراست عالم را / که تا دور ابد باقی بر او حسن و ثنا آمد
(۲) لطف نهبان به جلوه آر تا برود دلم ز کار / حسن چو جلوه می‌کند عشق زیاد می‌شود
(۳) چه فتنه بود که حسن تو در جهان انداخت / که یک دم از تو نظر بر نمی‌توان انداخت
(۴) تا رقم حسن تو زد آسمان / نامزد عشق تو آمد جهان

۱۴- در همه‌ی ابیات به استثنای بیت گزینته‌ی ... به زمینه‌ی یکسانی از حماسه اشاره شده است.

- (۱) به سر بر نهاد افسر تازیان / بر ایشان ببخشود سود و زیان
(۲) دو مار سیه از دو کتفش برست / غمی گشت و از هر سویی چاره جست
(۳) درخشیدن تیغ‌های بنفش / از آن سایه‌ی کاویانی درفش
(۴) همی گفت کای پاک دادار هور / فرزاینده‌ی دانش و فر و زور

۱۵- مفهوم کدام گزینه از بیت «بگفتا: گر به سر یابیش خشنود؟ / بگفت: از گردن این وام افکنم زود» دور است؟

- (۱) خاکساری برگ عیش خاطر آگاه ماست / چون گهر گرد یتیمی خاک بازیگاه ماست
(۲) داری هوس که غیر برای تو جان دهد / آه! این چه آرزوست؟ مگر مرده‌ایم ما
(۳) ای کاش جان بخواهد معشوق جانی ما / تا مدتی بمیرد از جان‌فشانی ما
(۴) نپاده‌ام سر تسلیم زیر شمشیرت / بیار بر سرم ای عشق هر چه می‌خواهی

۱۶- معادل معنایی واژه‌ی «بام» در بیت «درد پرده‌ی غنچه را باد بام / هزار آورد نغز گفتارها» در کدام گزینه آمده است؟

- (۱) در این بام گردان و این بوم ساکن / ببین صنعت و حکمت غیب‌دان را
(۲) نور گرفته از برش کرسی و عرش اکبرش / روح نشسته بر درش می‌نگرد به بام دل
(۳) کوس ناموس تو بر کنگره‌ی عرش زنیم / غلم عشق تو بر بام سماوات بریم
(۴) همی تا بر تو شام آرد عدو، بام / رزم از روم و صبحش را کنم شام

۱۷- مفهوم «به حرص ار شربتی خوردم، مگیر از من که بد کردم / بیابان بود و تابستان و آب سرد و استسقا» با کدام بیت متناسب است؟

- (۱) برو ای زاهد و بر دردکشان خرده مگیر / که ندادند جز این تحفه به ما روز الست
(۲) من نخواهم کرد ترک لعل یار و جام می / زاهدان معذور داریم که اینم مذهب است
(۳) خون خورده‌ام نه باده که زهرم نصیب باد / دور از لب تو چون می‌بی‌عش گرفته‌ام
(۴) در شب قدر از صبوحی کرده‌ام عییم مکن / سرخوش آمد یار و جامی برکنار طاق بود

۱۸- مفهوم بیت «سرود عشق ز مرغان بوستان بشنو / جمال یار ز گل‌برگ سبز، تابان شد» در کدام گزینه وجود ندارد؟

- (۱) از جلوه‌ی حسن نوحه‌ی یار / طوفان گل و بهار داریم
(۲) فروغ حسن یار از چهره‌ی گلزار پیدا شد / درین گلزار آخر یک گل بی‌خار پیدا شد
(۳) در بوستان شادی هر کس به چیدن گل / آن گل که نشکفیدست در بوستان من کو؟
(۴) سراغ جلوه‌ی یار است هر کجا رنگی است / درین بهار گل انتخاب دشوار است

نگاه به گذشته

۱۹- مفهوم کدام بیت از بقیه دورتر است؟

- (۱) جهان عشق است و دیگر زرق‌سازی / همه بازی است الا عشق‌بازی
(۲) اگر دمی به مقامات عاشقی برسی / شود یقینت که جز عاشقی خرافات است
(۳) مرا جان درافکنند در جام عشقت / گمان برد کاین عشق کاری است بازی
(۴) چه دارد جهان جز دل و مهر یار / مگر توده‌هایی ز پندارها

۲۰- در عبارت زیر چند واژه‌ی دخیل عربی نشان‌دار وجود دارد؟

«مع هذا مخزن الاسرار درواقع فقط یک مرحله از جست‌وجویی بود که ذهن شاعر در تکاپوی وصول به یک مدینه‌ی فاضله در پیش گرفته بود. البته ادامه‌ی این جست‌وجو در همان امتداد دیگر ضرورت نداشت. گرایش به زهد احتمالاً از تأثیر تربیت خانوادگی یا عکس‌العمل نسبت به ریاکاری رایج در عصر و محیط ناشی بود.»